

Het bewogen begin

In de serie 'Het bewogen begin' staan pioniers in de Christengemeenschap centraal: wat heeft hen bewogen en welke van hun impulsen zouden in onze tijd verder ontwikkeld kunnen worden?

Ludovicus Mirandolle

Bescheiden – Grote liefde voor mensen – Streng in het geestgebied

door Corry de Roo-Vierdag (gemeente Den Haag)

Het leven en werken van priester, componist, schilder en schrijver Ludovicus Mirandolle (1904-1974) stond volledig in dienst van Christus. Ludo Mirandolle wordt op 21 september 1904 in Hamburg geboren als kind van een Duitse moeder en een Nederlandse vader. In 1905 verhuist de familie naar Amsterdam: vader, moeder, twee kinderen uit het eerste huwelijk van zijn moeder (Alfons en Adèle Wulff) en de drie jaar oudere broer Willem. Men ziet Ludo op oude foto's met een fijn, ernstig gezicht.

Schilder en musicus

Als de broers Mirandolle op 19- en 16-jarige leeftijd in een etalage boeken zien van Rudolf Steiner, besluiten ze meteen die te kopen. Ze zijn na het lezen zo enthousiast, dat ze zo snel

mogelijk een reis naar Dornach willen ondernemen om deze buitengewone auteur te zien, te horen en te spreken. Al in Amsterdam horen zij, samen met de latere geestelijke Cornelis Los, begin 1921 Rudolf Steiner spreken in het gebouw van de Vrije Gemeente. In 1922 reizen de twee broers naar Dornach, waar Ludo op 25 april 1922 lid wordt van de Antroposofische Vereniging. Twee jaar later wordt hij klasselid en krijgt toestemming van Rudolf Steiner 'im Sinne des Goetheanum' schilderlessen te geven. In de jaren 1922-'24 studeert hij aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam; tot 1926 studeert hij bovendien klarinet en compositie in Parijs.

Nadat hij Friedrich Rittelmeyer, Christian Geyer en Emil Bock in juli 1922 in de *Schreinerei* in Dornach over de voorgenomen stichting van de Christengemeenschap hoort spreken, onderneemt Ludo nog dat jaar pogingen om de beweging in Nederland te introduceren. Een respons blijft uit en daarom besluit hij na de antroposofisch-pedagogische conferentie in Arnhem van juli 1924 op eigen initiatief naar Stuttgart te gaan, om daar de conferentie van de Christengemeenschap bij te wonen en enige cur-

Ludo (links) en Willem Mirandolle

sussen te bezoeken die daar als 'seminarie' worden gegeven. Na die conferentie in Arnhem ontwaakt in Nederland de belangstelling en in het voorjaar van 1925 geleidt hij Emil Bock op een reis hierheen. In het voorjaar van 1926 komen Friedrich Rittelmeyer, Emil Bock en Heinrich Ogilvie naar Den Haag. Tijdens dit bezoek wordt ten huize van Gerrit Gerretsen, die ook geestelijke in de Christengemeenschap zal worden, de eerste mensenwijdingsdienst in Nederland gehouden, waarbij Ludo Mirandolle ministreert.

Als Gerretsen en Los op 19 december 1926 in Stuttgart gewijd zijn en Rittelmeyer op het station afscheid neemt van de nieuwe priesters, zegt hij – aldus Ogilvie – vriendelijk: "Mirandöllchen muss noch älter werden". Ogilvie voegt daaraan toe: "Dit klopt en toch is Mirandolle eigenlijk geestelijk de oudste van ons vieren". In hem leeft niet alleen een grote, oude wijsheid, maar hij heeft ook een verbluffend inzicht in het praktische leven en een legendarische belesenheid.

Schrijver en componist

In het jaar 1928 ontvangt Ludo Mirandolle de priesterwijding en begint meteen met zijn werk als priester in de Amsterdamse gemeente, naast Heinrich Ogilvie. Met Ogilvie samen ontstaan nieuwe vertalingen van het Nieuwe Testament uit het Grieks, aan de hand van de Duitse vertaling van Emil Bock in 1930; later vertaalt hij ook alle pericopen die in de mensenwijdingsdienst gelezen worden. Dan verschijnt de brochure "Beeld – Woord – Daad", in hetzelfde jaar ook een privé-uitgave over het boek Job en een jaar later "Jeanne d'Arc – haar leven, wezen, betekenis".

Intussen heeft Ludo zich naast Hebreeuws ook Koptisch, Aramees, spijkerschrift en Egyptische hiërogliefen eigen gemaakt en houdt hij zich bezig met de mysteriescholen in de oudheid. Hiervan getuigen latere vertalingen als "Broeder Dood in Babylon", "Waarheid en schoonheid" en enige hym-

nen uit de "Pistis Sophia". Indrukwekkend ervaart men hierin hoe het Licht door de Duisternis wordt bedreigd en dat slechts het geloof aan het Licht, het roepen naar het Licht redding brengt.

Dan zijn er de vele composities, ondermeer voor klarinet, piano, blaaskwintet en het prachtige "Glorification" voor trompet en orgel. Het blaaskwintet wordt in Parijs door de radio uitgezonden, waarbij Ludo de gelegenheid te baat neemt iets over Rudolf Steiner te vertellen. In Frankrijk noemt men hem een subtiel musicus met geraffineerde, nieuwsgierigheid wekkende vormen. Zijn latere composities hebben vaak een verbinding met het religieuze: "La Sagesse parle d'elle même", met teksten uit de Spreuken, "Deux Chants spirituels" met teksten naar het boek Jona, de evangeliën en de Apocalyps.

In 1932 trouwt hij met Annie Sleeswijk, een pianiste die in Parijs leerling is van Marguerite Long en Yvonne Léfébure. Zij geeft ook recitals en krijgt lovende recensies. Als Ludo Mirandolle in 1940 priester in Den Haag wordt, gaat zij orgel studeren om de muziek in de mensenwijdingsdienst te verzorgen. Als Mirandolle in 1970 zijn "Méditation du Cours de l'Année" heeft voltooid, een groot jaarboek voor de Christengemeenschap, een doorlopende compositie voor orgel voor de verschillende tijden van het jaar, waaruit de organist zelf gedeelten kan kiezen, spelen Annie Mirandolle en Elisabeth Anema, de vrouw van de priester Herman Anema, hier lange jaren uit. Het is een moeilijk maar ongelofelijk rijk werk. Het werk begint met Advent: tonen uit donkere diepten wevend, waar dan zacht het licht indaalt; Kerstmis met zacht verzwevende septimen als uitdrukking van het verheven gebeuren; Epifanie: drie-maal het sterrebelevens, waaraan harte-warmte wordt toegevoegd; Pasen juichend; Johannes lichtend van kleur en een moment een stemming als van een kerstlied; Michaël krachtig, ernstig, met grote liefde.

Annie en Ludo Mirandolle

Toen ik voor het eerst, zonder te weten wat het was, de Johannes-muziek uit deze cyclus hoorde was ik zo blij tussen de delen van de mensenwijdingsdienst de samenhang met de tekst en de delen onderling te horen, dat ik na de dienst vroeg van wie deze muziek was – die was dus van Ludo Mirandolle! Zo gebeurde het bijvoorbeeld bij de Michaël-muziek, dat ik plotseling een lichtende gestalte bij het altaar zag; ik was als in een andere wereld (dit gedeelte heb ik voor piano gezet). Over zijn muziek wordt heel verschillend geoordeeld, men kan er niets mee beginnen of het is een openbaring. Rudolf Frieling voelt zich door Mirandolles muziek gesterkt tijdens de mensenwijdingsdienst, die hij bij een bezoek aan Den Haag houdt. Hij voelt weer kracht in zijn zwakke constitutie, zegt hij tegen de priester Arie Boogert.

In de jaren dat er niet veel inleidende literatuur beschikbaar is, laat Ludo brochures ver-

schijnen, zoals “De kleuren van de gewaden”, “De kleuren van het altaar in de loop van het jaar”, “De kracht van het geloof” en bijvoorbeeld de “Brieven van de apostelen” uit het Koptisch en “Oorsprong en wezen van het boze”. In zijn artikel “Menschwording” in het blad van de Christengemeenschap (oktober 1949) schrijft hij uitgebreid over de mogelijke ontwikkeling van de mens door het beleven van de mensenwijdingsdienst: “De mensenwijdingsdienst leert ons het reine denken”. Daarmee wil hij de weg naar het reine denken wijzen. In zijn voordrachten spreekt hij daar met grote warmte over.

Goudkorrels

Mirandolle heeft twee schilderijen voor het altaar gemaakt, het eerste voor Amsterdam, het tweede voor Den Haag, dat in 1966 wordt gewijd boven een door hem ontworpen altaar, uitgevoerd door Alex Udo de Haes. Het is heel indrukwekkend, met een stralend geel boven de kruisiging, met daarin het gelaat van de opgestane Christus, vervuld van grote ernst.

Zijn grote werk, “L’Apocalypse de Jean”, dat wordt begonnen in 1948, heeft hij niet kunnen voleindigen doordat hij twee netvliesloslatingen heeft, in 1964 en 1966, en daardoor bijna blind wordt. Wat voltooid wordt is heel boeiend en in een niet te moeilijk Frans geschreven. Het bevat een schat aan informatie over de oude geschiedenis en oude schrijvers van ca. 4000 v.Chr. af. In vele voetnoten worden de teksten waarover hij schrijft of die hij behandelt in de grondtaal weergegeven. Steeds is er zicht op de innerlijke ontwikkeling van mens en mensheid. Meerdere mensen hebben hun dank en bewondering uitgesproken voor deze uitgave, ook theologiestudenten uit Spanje, Canada, Brazilië, Zwitserland.

Het is misschien goed ook nog iets te zeggen over persoonlijke belevenissen van mensen uit zijn tijd. Zij vertellen: Als hij celebreerde, was het alsof er een glans van edel-

stenen om hem heen was. Bij de cursussen die hij gaf, strooide hij altijd ‘goudkorrels’ uit, praktische opmerkingen waar je veel aan had. Bij zijn muziek in de dienst was het of het dak openging en je de sterrenhemel zag. Hij begroette mensen boven aan de trap naar het woonhuis op de eerste verdieping van het kerkgebouw, gaf je een hand en glimlachte heel vriendelijk; toch was ik ook een beetje bang, ik had het idee dat hij dwars door je heen in je ziel kon kijken. Hij sprak over een onderwerp zo dat je moeite had erbij te blijven, maar gaf mij de oefening, mijn bewustzijn op mijn tenen te richten. Ik vroeg hem eens hoe ik het leven zinvol kon leren vinden en hij zei: “Je moet doen wat nodig is”.

Als Mirandolle door blindheid niet meer kan celebreren, zit hij in gewaad, een uur voor de mensenwijdingsdienst begint, als een soort wachter naast het altaar; dat geeft een stemming van eerbied. In de Kerstnacht is er in die jaren om het altaar een zee van kaarslicht, met kaarsen op hoge standaards. Er wordt niet gepreikt, wel wordt de communie uitgereikt met een volheid van rust en vrede. Aan het einde van de Kersttijd, begin 1974, op Driekoningendag, zondag 6 januari 1974, krijgt Ludo Mirandolle een hartaanval, als hij in gewaad klaarstaat om naar beneden te gaan waar hij een preek zal houden. Hij wordt

naar het ziekenhuis gebracht. Het is hartverscheurend te zien hoe hij tussen twee broeders hangend de smalle trap af naar beneden wordt geholpen, omdat er geen brancard tussen past. Zijn vrouw is lange tijd bij hem op de *intensive care*. Juist als ze thuis is gekomen, komt het bericht van zijn sterven. Terug in het ziekenhuis zeggen de artsen: “Uw man wilde geen verdoving, hij is als een held gestorven”. Rudolf Frieling eindigt zijn *In memoriam* van Mirandolle: “Jetzt sind die heiligen drei Könige mit ihrem herzenswarmen Weisheitslicht die Paten seiner leibbefreiten Existenz”.